

Ostrowska, Teresa

"Postępy Biochemii", t. 43, nr 5, 1997 :
[recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 43/3-4, 176-177

1998

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Postępy Biochemii”. 1997 t. 43 nr 5 s. 311–388. Zeszyt specjalny. 4°, ilustr. Polskie Towarzystwo Biochemiczne.

Zeszyt ten został poświęcony pamięci Jakuba Karola Parnasa (1884–1949), światowej sławy biochemika, twórcy polskiej szkoły biochemicznej we Lwowie – największej w Polsce.

Tym, którzy dotąd nie interesowali się J. K. Parnasem, przypominamy krótko, że urodził się On w Mokrze koło Tarnopola. Studiował chemię w Berlinie-Charlottenburgu. Prowadził placówki naukowe poświęcone chemii fizjologicznej i chemii lekarskiej w Warszawie (1916–1919), Lwowie (1921–1941) i Moskwie (1943–1949). Tytuł profesora zwyczajnego uzyskał w 1921 r. Był współtwórcą nowoczesnej biochemii, członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności od 1931 r. a czynnym zagranicznym od 1948 r., członkiem zagranicznych towarzystw chemicznych i biologicznych. Ogłosił ponad 170 prac, w tym kilka opracowań podręcznikowych. Zmarł w 1949 r. w więzieniu na Łubiance w niewyjaśnionych dotąd okolicznościach.

Trzeba tu podkreślić, że polscy uczeni, a zwłaszcza biochemicy, pamiętają o J. K. Parnasie. Między innymi w „Acta Biochimica Polonica” T. 3 z 1956 r. ukazał się wykaz prac Jego oraz Jego uczniów i współpracowników. W „Postęпах Biochemii” T. 4 z 1958 r. – artykuł o Nim i wykaz Jego prac; w T. 32 z 1986 r. – artykuły o Nim, a także wykaz Jego prac oraz Jego uczniów i współpracowników; a w T. 38 z 1992 r. – wspomnienia o Nim.

Jego pamięci poświęcone były sesje naukowe, zorganizowane w Krakowie w 1985 r. przez Towarzystwo Biochemiczne, w Warszawie – w 1992 r. przez Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji, a w 1993 r. – przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, ostatnio zaś we Lwowie – w 1996 r. przez polskich i ukraińskich biochemików.

Na tej ostatniej (Polsko-Ukraińskiej Konferencji Biochemicznej ku czci Jakuba Karola Parnasa) zrodziła się myśl, by J. K. Parnasowi i tejże Konferencji poświęcić specjalny numer „Postępów Biochemii”.

Omawiany właśnie zeszyt zawiera różnorodne materiały scalone słowem *do Czytelników* (s. 311, 346–348, 352–353) pióra Zofii Zielińskiej, Redaktora Naczelnego kwartalnika „Postępy Biochemii”.

Treść zeszytu jest podzielona na dwie części.

Część pierwsza, zatytułowana *Konferencja Parnasowska*, zawiera materiały z Polsko-Ukraińskiej Konferencji Biochemicznej ku czci profesora Jakuba Karola Parnasa, która miała miejsce we Lwowie w dniach 9–11 września 1996 r. Na tej Konferencji odbyły się dwie sesje: biograficzna i naukowa. W ramach sesji biograficznej przedstawiono wykłady Janiny Kwiatkowskiej-Korczak (*Jakub Karol Parnas – in memoriam*), Iwana Hołowackyjka (*Mało znane fakty z życia Jakuba Karola Parnasa, sukcesy i tragedia*) i Simona E. Sznola (*Akademik Jakub Karol Parnas*). Zamieszczono także przemówienia okolicznościowe wygłoszone w trakcie

uroczystości wmurowania i odsłonięcia tablicy w budynku, w którym J. K. Parnas wygłaszał swoje wykłady i gdzie mieścił się Jego Zakład. W partii dotyczącej sesji naukowej zamieszczono abstrakty wygłoszonych referatów poświęconych biochemii.

Część druga, zatytułowana: *Profesor Jakub Karol Parnas. Osobowość i losy*, jest podzielona na (a) *Świadectwa* (wspomnienia o J. K. Parnasie z podaniem miejsca, gdzie uprzednio były drukowane, część z nich nie była dotąd ogłoszona), (b) *Zawłaszczanie profesora Parnasa* (fragmenty wykładów, listów i publikacji dotyczących aspektów politycznych pobytu J. K. Parnasa w ZSRR, zestawione przez Z. Zielińską), (c) *Kalendarium* – w opracowaniu Z. Zielińskiej, (d) *Relacje, noty biograficzne oraz sesje zorganizowane przez polskich historyków poświęcone osobowości i losom Jakuba Karola Parnasa* – rozdziałek pióra Z. Zielińskiej, (e) *Dokumenty* (kserokopie dokumentów, listów, publikacji).

Większość tekstów jest w języku polskim, pozostałe – w angielskim. Ilustracje zostały dobrze dobrane. Jest ich znaczna ilość.

Ogłoszenie specjalnego zeszytu „Postępów Biochemii” jest cennym wkładem do dziejów nauki polskiej. Zeszyt został bardzo starannie przygotowany, co jest niepodważalną zasługą Z. Zielińskiej. Nie jest Ona profesjonalnym historykiem nauki, a profesorem biologii interesującym się specjalnie biochemią komórki. Osobą J. K. Parnasa zajmuje się od lat.

Jedynie usterki, jakie można wysunąć, to zdarzające się literówki, a na s. 375, w rozdziałku (d) *Relacje...*, nie wymienienie biogramu J. K. Parnasa, ogłoszonego przez Andrzeja Śródkę w *Biogramach uczonych polskich Część II: Nauki biologiczne*. Wrocław 1985 s. 279–284, wśród innych biografii, oraz – na tejsze stronicy – nie poinformowanie czytelników, że wykazy prac J. K. Parnasa poprzednio ukazały się w „Acta Biochimica Polonica” T. 3 z 1956 r. i w „Postęпах Biochemii” T. 4 z 1958 r.

Prezentowany zeszyt zainteresuje historyków nauki, biochemików i lekarzy.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Zbigniew W ó j c i k : *Karol Bohdanowicz. Szkic portretu badacza Azji*. Warszawa-Wrocław 1997, 410 s. Polskie Towarzystwo Ludoznawcze. Oficyna Wydawnicza Biblioteki Zesłańca, Państwowy Instytut Geologiczny.

Karol Bohdanowicz należał do pokolenia uczonych, które zdobywało kontynent azjatycki. Był on współczesny takim badaczom jak Mikołaj Przewalski, Sven Hedin, Bronisław Grąbczewski i wielu innym. Trasy jego podróży biegły często śladami tych odkrywców lub też krzyżowały się z nimi. Były to czasy, gdy na